

כניסת לוחם עוקץ עם כלבו לבית הכנסת

סרן, הרב אליעזר זאב הלפרין – רב המרו"ם

- א. הקדמה
- ב. מקור הדין
- ג. כניסה עם כלב לבית הכנסת
- ד. תפילה בסמוך לכלבים
- ה. כניסה עם נשק לבית הכנסת
- ו. סיכום

א. הקדמה

יחידת עוקץ, הינה יחידה בעלת אתגרים ושאלות ייחודיים. באחת משיחותי עם חיילים ביחידה, עלתה שאלה מעניינת. כחלק מהשירות ביחידה, מוטל על החיילים לטפל ולדאוג לרווחת הכלבים, כולל לטייל עם הכלב בזמנים מסוימים ביום. חייל המטייל עם הכלב, ובדיוק מתארגנת תפילה בבית הכנסת. האם יכול להיכנס עם הכלב לתפילה, או שמוטל עליו להחזיר את הכלב לכלביה, ואולי לפספס את התפילה בציבור? השאלה נכונה גם על תפילה בשטח במקומות אימונים וכדומה בסמוך לכלבים. האם מותר הדבר, האם צריך להתרחק מן הכלב. העמקה בסוגיא זו כוללת דיון בשאלת כניסת עיוורים עם כלבי נחייה לבתי הכנסת, יחד עם דיון בשאלת הכניסה עם נשק לבית הכנסת.

ב. מקור הדין

כבוד וקדושת בית הכנסת:

בגמרא מבואר¹ כי בבית הכנסת אין להתנהל בקלות ראש וכשאר מקומות:

"ת"ר בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ניאותין בהם ואין מטיילין בהם ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים וכו' א"ר אסי בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין ואעפ"כ אין נוהגין בהן קלות ראש ומאי ניהו חשבונות".

מהו האיסור? דעת הסמ"ק² כי מדובר במצוה מדאורייתא מצוות 'מורא מקדש':

1 מגילה כח, א-ב.

2 עשה מצוה ח, וכעין זה כתב היראים סימן שכד.

"לירא מקדש דכתיב³ את מקדשי תיראו. ובזמן הזה בית הכנסת מקדש מעט"⁴.

אולם דעת הר"ן⁵ היא :

"דבית הכנסת ודכוותיה כיון שעיקרו עשוי לומר בו דבר שבקדושה הטילו בו חכמים קדושה מדבריהם".

וכן הכריע הפרי מגדים⁶ שהאיסור מדרבנן "וקרא אסמכתא בעלמא". אך העיר שאם לא התנו, יתכן שמדין נדר יהיה אסור מדאורייתא. אבל בהתנו, אסור ביישובן מדרבנן. וכך רוצה לומר בשו"ת יביע אומר⁷ בדעת שאר הראשונים, "והפסוקים אסמכתא בעלמא, ובתי כנסיות ובתי מדרשות אינם נקראים 'מקדש'". ע"ש.

ובשו"ת מנחת שלמה⁸ חידש שגם לדעת הסוברים שמורא בית כנסת הוא מדאורייתא, היינו רק לגבי נתיצה או מניעת קלות ראש ממש, אבל איסור אכילה ודאי רק מדרבנן. ולכן התירו לתלמידי חכמים לאכול ולשתות מדוחק, גם בבתי כנסיות שבארץ ישראל⁹.

מכל מקום בין אם זה מדרבנן ובין אם זה מדאורייתא, לכו"ע יש מצוה לשמור על קדושת בתי הכנסת. ולכן יש לנהוג בדרך כבוד בבית הכנסת, הן בהתנהגות והן באי הכנסת חפצים המזלזלים בקדושת המקום. וכך פסק בילקוט יוסף¹⁰ לגבי הכנסת חפצים לבית הכנסת :

"אין להכניס אופניים לבית הכנסת, אפילו אם חושש להעמידם בחוץ מפני הגנבים, שאין זה כבוד בית הכנסת. אבל מותר להכניסם לחדר הסמוך לבית הכנסת, או למטבח והמסדרון".

ג. כניסה עם כלב לבית הכנסת

עד כה ביארנו את המצוה והצורך לכבד ולשמור על קדושת בתי הכנסת. על כן, לכאורה כניסת בעלי חיים לבית הכנסת, מהווה זלזול בקדושת המקום. אם כן יש לברר אם ניתן להקל במקום צורך.

3 ויקרא יט, ל.

4 מתבסס לכאורה על הגמרא במגילה כט, א: שדורשת על הפסוק ביחזקאל 'ואהי להם למקדש מעט' – אמר רבי יצחק אלו בתי כניסיות ובתי מדרשות שבבבל".

5 מגילה שם.

6 אורח חיים סימן קנא משבצות זהב ס"ק א.

7 חלק אורח חיים סימן י ס"ק יא.

8 חלק ב סימן פח אות א.

9 וראה בשו"ת יביע אומר חלק או"ח סימן י ס"ק י, שיש הרבה פוסקים שאיסור נתיצה בבתי כנסת הינו מדרבנן בלבד.

10 סימן קנא סעיף כו.

והנה בתלמוד ירושלמי נאמר¹¹:

"רבי אימי מפקיד לספריא אין אתא בר נש גביכון מלכלך באורייתא לגבכון תיהוון מקבלין ליה ולחמריה ולמנוי".

כלומר, אם יבא לפניכם ללמוד תורה, אדם שיש בו מעט תורה, אז תקבלו אותו לבית המדרש, עם חמורו ועם כליו. בפשטות מבואר שאפילו החמור יכנס לבית המדרש, ולא אסרינן משום בזיון בית המדרש.

וכתב האגרות משה¹² שאם חמור מותר, יש להתיר בהכנסת כלב לבית המדרש דלא גרע מחמור. ומדייק מהגמרא בכרכות¹³: "אביי מרביא ליה [אמיה] אמרא למיעל בהדיה לבית הכסא". ומפרש רש"י: "מרביה ליה אימרא - מגדלת לו שה ומלמדתו שהולך עמו תמיד". מבואר בדברי רש"י שלכל מקום שהלך אביי השה הלך איתו ביחד, והמקום שאביי הכי הרבה היה, זה בית המדרש - מדייק מכאן האגרות משה, שהיה נכנס עם השה לבית המדרש. ע"פ הגמרות הללו, נקט האגרות משה להקל לאדם עיוור להיכנס עם כלב נחייה לבית הכנסת, בתוספת כמה טעמים: א. בתי כנסת נבנו על תנאי ולכן אנו מקילין באכילה ושתייה. ב. כניסה לצורך תפילה לא נחשבת לקלות ראש. ג. משום שמדובר בשעת הדחק: "ואין לך שעת הדחק גדול מזה שאם לא נתירנו יתבטל כל ימיו מתפילה בציבור וקריאת התורה וקריאת המגילה בצבור. וגם יש ימים שהעגמת נפש גדולה מאוד כגון בימים הנוראים וכה"ג שרבים מתאספים וכו' אך טוב שישב סמוך להפתח שלא לבלבל את הציבור".

אולם בשו"ת חלקת יעקב¹⁴ כתב תשובה לחלוק על היתרו של הגר"מ פיינשטיין, ודחה את הראיה מחמור, בכמהה אופנים: א. מיירי בבית מדרש הלומדים בו, ובזה כבר השתרכב המנהג להקל. ב. מדובר באכסנאי שאין לו מקום אחר. אולם בשעת התפילה צריך לצאת עם החמור שלא יפריע לתפילה, שהרי ברור שחמור או כלב בבית הכנסת יסחו דעת בתפילה, והילדים ישחקו איתם וזה קלות ראש, וכן יש לחשוש שיטילו רעי שאסור להתפלל על ידם. ג. "חמריה" המוזכר בירושלמי אולי הכוונה ה'חמר' שמנהיג את החמור. ד. יש לחלק בין חמור לכלב. כלב עלול לנבוח ומבואר בגמרא¹⁵ שיכול לגרום להפלה, והרי הוא כסכין ארוך שאין להכניס לבית הכנסת. ראה להלן אריכות בזה. ה. יש להיזהר מפירצה בדבר החזקת כלבים ע"י ההמון: "והעיקר שאין זה רגש יהדות האמיתית להוליק עמו כלבים. רק האנשים

11 מגילה פרק ג הלכה ג.

12 אר"ח סימן מה ד"ה ולכן.

13 דף סב, א.

14 אר"ח סימן לד.

15 בבא קמא פג, א.

השחצנים עושיין כן". ע"ש ו. את הגמרא לגבי האימרא של אביי, צריך לומר שהיה לו מקום מיוחד בחוץ (דלא יתכן שישאירו קבוע בבית המדרש ויעשה שם גללים).
 לכן פוסק החלקת יעקב לאסור כניסה לבית הכנסת עם הכלב. אבל בחדרים הסמוכים יכול לקשור ולבקש שיוליכוהו לבית הכנסת.
 גם לגבי הטענה שהעיוור לא יוכל ללכת יותר לבית הכנסת, דחה, ואמר שיוכל למצוא מי שיקח אותו במקרים מיוחדים. ואף אם לא יוכל – הרי הוא אנוס ורחמנא פטריה. וראה נשמת אברהם¹⁶ שכך נקטו בשערים מצויינים בהלכה¹⁷ והג"ר מנחם מענדל כשר¹⁸ אוסר מ"לא תביא וגו' ומחיר כלב בית ד' א-להיך" ובחינוך מצוה תקעא – מפני שהכלבים עזי נפש וכו'".
 וכך פסק בילקוט יוסף¹⁹:

"עיוור הרגיל ללכת עם כלב הנחייה, המוליכו ומדריכו ממקום למקום, אין לו להכניס את הכלב לבית הכנסת, וכל שכן בשעת התפילה והלימוד. אלא אם יש לו בית כנסת קבוע שהוא מתפלל שם, יקבעו לו איזה עמוד או מוט מחוץ לבית הכנסת (בריוחוק מה מהפתח), כדי שיוכל לקשור אל המוט את הכלב, בטרם כניסתו לבית הכנסת".

וכן פסק בשו"ת שמע שלמה²⁰, שאין לאפשר כניסת כלב לבית הכנסת כלל, ובפרט בשעת התפילה.

והנה יש להעיר כי היתרו של הגר"מ פיינשטיין, מנומק בין היתר בטענת 'שעת הדחק', שאותם עיוורים לא יוכלו ללכת יותר לבתי הכנסת. נמצא כי לגבי חיילים, אשר בהקפדתם בהלכה זו יפסידו פעמים מעטות תפילה בציבור, אין להקל בזה.

אולם י"ל כי ידוע הצורך הרוחני המיוחד לחיילים בתפילה במנין ובבית הכנסת במהלך השירות הצבאי, ועל כן פעמים שאותה תפילה בודדת הנידונה במאמר זה, חשובה מאוד למען עמידת החייל באתגרים הרוחניים במהלך תקופה זו.

16 או"ח שא ס"ק יב.

17 סימן יג ס"ק ב.

18 תורה שלמה חלק טו פרשת יתרו במילואים עמ' קמז.

19 אורח חיים סימן קנא אות כה.

20 חלק ד סימן ג.

ד. תפילה בסמוך לכלבים

כל הדיון לגבי כלב נחייה מדבר לגבי בית הכנסת. משמע כי פשוט שאין בעיה להתפלל מחוץ לבית הכנסת בסמוך לכלב. ואכן לאחרונה שמענו על מקרים שנוהגים לכתחילה להתפלל בסמוך לכלבים בעקבות סגרי הקורונה.

במהלך השנים האחרונות [תש"פ-תשפ"ב] מתמודדים בעולם עם מגיפת הקורונה. הרבה מדינות נעות בין סגר לסגר והפוגה באמצע. למשל במדינת קנדה, היה קיים כחצי שנה סגר לילי, בו אסור לצאת לתפילות. אולם השמועות אומרות כי ישנם יהודים שמתמשים בתקנה המתירה לצאת לסיבוב לילי עם הכלב, להצטרפות למנין במקומות שונים.

וכך פורסם ב'חדשות הסקופים' [בליל ט"ו באייר תשפ"א], בשם אליעזר איזנבך, תושב מונטריאול בקנדה, כי הם כבר 5 חודשים בסגר לילי בעקבות הקורונה, ובחודש האחרון עם החלפת השעון לא מתאפשר תפילת ערבית במנין. החליט אברך לצאת לטיול עם כלב, שזה דבר המותר לפי התקנות וכך התפללו בציבור [וקיבל דו"ח בגלל ההתקהלות סביבו].

אמנם לכתחילה יש להיזהר שלא יטיל רעי מסריח ויהיה צריך להפסיק את התפילה. כטענתו השניה של החלקת יעקב. וכך נפסק בשו"ע²¹:

"צואת כלב וחזיר אם נתן בהם עורות, מרחיקים מהם כמו מצואת אדם. ואם לאו דינם כדין שאר בהמה חיה ועוף שאין צריך להרחיק מהם, אם אין בהם ריח רע. ואם יש בהם ריח רע דינם כצואת אדם" [וע"ש בביאור הלכה שנשאר בצ"ע למעשה, בהיה ריח ופסק, אם צריך להרחיק].

עוד יש להיזהר שלא להתפלל מאחורי הכלב, כמבואר בשולחן ערוך²²:

"צריך שלא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הקיר וכו' וכן בעלי חיים אינם חוצצים. אפילו אדם אינו חוצץ. הג"ה ולי נראה דבעלי חיים חוצצים ואדם אינו חוצץ. וכן נראה סברת הפוסקים, ואפשר דנפל טעות בספרים"²³.

וכך השיב הרב בן ציון מוצפי לשואל אם מותר ללמוד ולהתפלל ליד כלב: "מותר אם המקום נקי"²⁴. [שמעתי כי ע"פ החסידות יש להחמיר לא להתפלל ליד בע"ח טמאים – ולא מצאתי מקור לזה].

21 אורח חיים סימן עט סעיף ד.

22 אורח חיים סימן צ סעיף כא.

23 הערת הרב דוד אורן: הקפדה בעניין זה תוכל לגרום להתעסקות יתרה במהלך כל התפילה בשאלה מה מיקום הכלב ביחס למתפלל, וכך תופרע כוונתו ביותר.

24 <https://www.doreshtzion.co.il/QAShowAnswer.aspx?qaid=56728>

והנה יש להעיר, כי מעבר להלכה הרגילה של נטילת ידיים לפני תפילה, מבואר בכף החיים²⁵ כי יש להחמיר ליטול ידיו אחרי כל נגיעה בבעלי חיים טמאים. אולם בשולחן ערוך²⁶ כתב רק לגבי הנוגע בכינה כי צריך ליטול ידיו. משמע כי בנגיעה בשאר בע"ח טמאים אין צורך ליטול ידיו, על כן הסיק בפסקי תשובות²⁷ כי חומרה זו אינה מעיקר הדין, אלא המדקדקים מחמירים היכא דאפשר.

אמנם יש לדון גם מדין סכין ארוכה שהזכיר החלקת יעקב, ולהלן יפורט יותר דין תפילה עם נשק. כאשר ליחידת עוקץ ישנם פלוגות שונות עם ייעודים שונים. ישנם "תקיפה" שממש יש לדון מדין נשק²⁸. וישנם כלבים המיועדים למשימות שונות [גישוש ומרדף, חילוץ והצלה, מציאת אמל"ח וחנ"ם] בהם יש לדון בסברת החלקת יעקב כי משום הנביחה יתכן שדינם ככלי נשק.

ה. כניסה עם נשק לבית הכנסת

א. מקור האיסור

דיון בשאלה אם מותרת הכנסת כלי נשק לבית הכנסת, מתבסס על הגמרא במסכת סנהדרין²⁹ לגבי פנחס במעשה זימרי:

"ר' יצחק אמר ר"א ראה שבא מלאך והשחית בעם ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו – מיכן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש".

כתב בספר תשב"ץ קטן³⁰ בשם מהר"ם מרוטנבורג:

"ומוחה לילך בסכין ארוך לבית הכנסת לפי שהתפלה מארכת ימיו וזה מקצר ימיו. וכן מוחה לילך עם כיסו לבית הכנסת כדאיתא בברכות פרק הרואה [דף סב] לא יכנס אדם להר הבית באפונדתו וכו'. [מיהו אין לחוש כ"א בגלוי]".

25 סימן ד ס"ק פ"א בשם היפה ללב.

26 סימן ד, סעיף יח.

27 שם ע"פ כף החיים שכתב "יש להחמיר היכא דאפשר".

28 הערת הרב אברהם יהודה רייבין – א"כ כל חייל ייחשב כנשק?! (וחשבתי לחלק בין חייל המפעיל נשק להרוג ובין כלב שהוא המופעל והורג בעצמו. אך העיר אבי מורי: "גם אדם – חייל קרבי – מאומן להרוג בעצמו").

עוד יש לברר אם מטרת התקיפה – לתפוס מחבלים – או להרוג.

29 דף פב, א.

30 סימן רב.

וכן הביא הארחות חיים³¹ בשמו בלשון "איסור": "אסור ליכנס שם בסכין ארוך מפני שהתפילה מאריך ימיו של אדם והסכין מקצר ימיו".

כלומר, איסור כניסה בכלי זיין לבית המדרש, הוא מהטעם המפורש בתורה לגבי איסור הנפת חרב על אבני המזבח, שנאמר³²: "ואם מזבח אבנים תעשה לי, לא תבנה אתהן גזית, כי חרבך הנפת עליה ותחללה". ומבואר במכילתא: "מכאן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: המזבח נברא להאריך שנותיו של אדם, והברזל לקצר שנותיו של אדם, אינו רשאי להניף המקצר על המאריך".

אמנם הרב עובדיה יוסף³³, מוכיח שאין כוונת המהר"ם לאסור הכנסת סכין לבית הכנסת רק מטעם זה, שהסכין מקצרת ימיו של אדם, אלא יש בזה טעם נוסף, משום כבודו של בית הכנסת, שאין זה דרך כבוד להיכנס שם כשהוא מצוייד בכלי נשק. ע"ש.

ממשיך הארחות חיים: "וליכנס שם בכיסו גם כן אסור כדאיתא במסכת יבמות פרק ראשון [דף ו, ב] לא יכנס אדם בהר הבית וכו' ולא באפונדתו וכו'. והגיה עליו הר"ף ז"ל מיהו אין לחוש כי אם בגילוי הראש". בפשטות היה נראה לענ"ד כי המחלוקת הינה רק לגבי כניסה עם כיס לבית הכנסת, דעת הר"מ לאסור כהר הבית, והרי"ף מתיר, ואוסר רק כניסה בראש מגולה. אבל לגבי סכין לא נחלקו כלל. אולם בשולחן ערוך הביא זאת רק בשם יש אומרים, וכן מבואר בהרבה אחרונים שהרי"ף התיר כניסה לבית הכנסת גם עם סכין³⁴.

אמנם האליה רבה כתב³⁵, וז"ל:

"בראש מגולה, כ"כ הב"י על מש"כ בארחות חיים שהר"מ מוחה לילך בסכין ארוך או עם כיסו לבית הכנסת, זה לשונו, והגיה עליו הר"ף דאין לחוש כי אם בגילוי ראש ע"כ, והוא תמוה דלא נזכר מידי בדברי ארחות חיים מגילוי ראש, ועיינתי בכלבו שהעתיק בזה"ל, מיהו אין לחוש כי אם בגילוי ע"כ, וכן הוא בתשב"ץ, ופשוט לדעתי דקאי על סכין וכיסו דדוקא כשהם בגלוי, אבל כשהם מכוסה מותר, ולא איירי כלל מגילוי ראש, וזה תימה על בעלי שו"ע ולבוש ואחרונים"³⁶.

31 הלכות בית הכנסת אות ז', הובא בבית יוסף סימן קנא.

32 שמות כ, כב.

33 שו"ת יחווה דעת חלק ה סימן יח.

34 ראה פרי מגדים במשבצות זהב סימן קנא ס"ק ב, וברכי יוסף שם ס"ק ט.

35 קנא ס"ק י.

36 ראה עוד לגבי שינויי הנוסחאות במבוא למהדורת הארחות חיים, ענייני שבת, מכון ירושלים תשנ"ו, מאת הרב ש"ז הבלין, עמ' סב-סג.

להלכה פסק בשולחן ערוך³⁷: "מותר ליכנס בבהכ"נ במקלו ובתרמילו ובאפונדתו (פירוש: מיני כיסים תרגום ובילקוט ובתרמיליה), ויש אוסרים ליכנס בו בסכין ארוך או בראש מגולה". אמנם בתורה תמימה³⁸ גורס "אם ראשו מגולה". וכתבו בהגהות משנה ברורה "ביצחק יקרא" בשם הגר"א נבנצאל שליט"א: "הלכך הנכנס עם נשק לבית הכנסת יכסה פיו בממחטה וכיוצא בזה". וכן כתב בספר המורים בקשת³⁹ בשם הגר"א נבנצל והגר"ד ליאור שיכסה את פי הנשק⁴⁰.

הערת הרב איתמר אבישי: א. יתכן כי ה'מק פורק' הקיים בכל הרובים, אולי נחשב כהוצאת הכדורים, שכל זמן שה'מק פורק' בתוך בית הבליעה כדור לא יכול להיכנס לבפנים. נאולם יש לדון בזה כי מיד בטעינת הנשק עף ה'מק פורק' ללא עיכוב כלל. ב. גם אם נחשיב כלב לכלי נשק, יתכן והזמם שלו יכול להיחשב ככיסוי פיו המספיק לדעת הרב נבנצאל.

ב. אלו נשקים כלולים באיסור

הפסקי תשובות⁴¹ כותב שלמרות שבארחות חיים ובשולחן ערוך הוזכר האיסור לגבי סכין ארוך, הוא הדין לכל כלי הנשק, כמובא בגמרא "מכאן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש". אמנם יש לדקדק מדברי הארחות חיים "סכין ארוך", כי מותרת הכניסה לבית הכנסת בסכין קצר. ולכאורה מדוע מותר, הרי סכין קצר גם יכול לקצר חיים?

נאמרו בזה כמה תירוצים:

א. לגבי ברכת המזון, הדין לכסות. לגבי בית הכנסת, האיסור להכניס את הסכין, ומכיון שיש הרבה שימוש בסכין קצר, לא הטריחוהו. משא"כ בסכין ארוך שאין בו כמעט צורך אסרו להכניסו לבית הכנסת⁴².

לפי"ז לכאורה אקדח שאין בו צורך למעט ירי או הרתעה, דינו כנשק ארוך. אולם בשו"ת ציץ אליעזר⁴³ מציין לספר יפה ללב⁴⁴ שאולי ניתן ללמוד מדבריו שדווקא ארוך נאסר, דומיא דרומח המוזכר בגמרא.

ב. סכין קצר ניתן לכסות בבית הכנסת כמו לגבי ברכת המזון. אולם סכין ארוך לא ניתן

37 אורח חיים קנא, ו.

38 במדבר כה, ז.

39 סימן 190. הובא גם במאמרו של הרב איתי בר ניצן – מחנך חלק ה, עיי"ש.

40 וראה שו"ת דבר חברון חלק או"ח סימן קיט תשובה 3: "לכתחילה להכניס אקדח תחת החולצה ואם אי אפשר, מספיק שיהיה תחוב במכנסיו".

41 קנא אות טז.

42 ט"ז ס"ק ב.

43 חלק י סימן יח.

44 על אורח חיים חלק א סימן קנא אות ט.

לכסותו, לכן אסרו להכניסו לבית הכנסת⁴⁵.

לפי הסבר זה, אקדח שהדרך להיות מכוסה, מותר להיכנס בו. ונשק ארוך שאין דרך לכסותו אסור. אולם הציץ אליעזר שם נוקט שכיסוי במעיל ארוך או בטלית מהני להתיר ל"יד אהרן". אולם ל"מור וקציעה" יש להתיר רק אם על ידי הכיסוי לא ניכר קיום הנשק כלל.

להלכה פסק במשנה ברורה⁴⁶ בשם הא"ר - כי אין להחמיר כי אם בסכין מגולה.

ג. סכין קצר אין דרך להילחם בו ולכן הינו כחפץ בעלמא. אך סכין ארוך דרך להילחם בו⁴⁷. לכאורה לפי זה, הוא הדין גם לאקדח קצר, כיון שדרך להילחם בו. אולם כתב הציץ אליעזר ללמוד מסוף דבריו: "וכיון שכן די לך חידושו שאין להחמיר כי אם בארוך ולא בקצר" - כי בקצר מותר להיכנס בכל גווני.

ג. תפילה עם נשק מחוץ לבית הכנסת

בפשטות איסור הכניסה לבית הכנסת עם נשק, הוא דין בבית הכנסת ולא בתפילה. לכן תפילה מחוץ לבית הכנסת - אין לחוש כלל. וכן פסק הגרי"ש אלישיב זצ"ל⁴⁸: "וכן חיילים המתפללים תפילה בציבור בשדה, אינם צריכים להסיר את הנשק מעליהם או מהמקום שהם מתפללים בו, והטעם: דהדין שאסור ליכנס בסכין ארוך נאמר בהלכות בית הכנסת, ע"כ יש לראות הלכה זו דין בבית הכנסת ולא דין בתפילה".

וכן יש ללמוד מהגהת הגר"א על השו"ע שם: "בסכין - כמ"ש בפ"ג דמדות מפני שהמזבח נברא וכו' וכן בית הכנסת כמ"ש בפ"ק דברכות קדימו וחיכו וכו'". והיינו לגמרא בברכות⁴⁹:

"אמרו ליה לרבי יוחנן איכא סבי בבבל. תמה ואמר, למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב, אבל בחוצה לארץ לא! כיון דאמרי ליה, מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר, היינו דאהני להו. כדאמר רבי יהושע בן לוי לבניה, קדימו וחיכו ועיילו לבי כנישתא, כי היכי דתורכו חיי. אמר רבי אחא ברבי חנינא, מאי קרא - אשרי אדם שמע לי לשקד על דלתותי יום יום לשמור מזוות פתחי, וכתוב בתריה כי מצאי מצא חיים".

גם בפסקי תשובות הנ"ל דקדק מלשון השו"ע המדבר על איסור והיתר "ליכנס בבית הכנסת",

45 שו"ת ציץ אליעזר שם בשם ספר יד אהרן וספר מור וקציעה.

46 ס"ק כב.

47 שו"ת ציץ אליעזר שם בשם ספר מטה יהודה על או"ח למהר"י עייאש ז"ל.

48 אשרי האיש חלק א, פרק כ"ז ס"ק כ"ט.

49 דף ח, א.

שהאיסור הוא על כניסה לבית הכנסת ולא על תפילה. לכן כתב שהאיסור אפילו שלא בזמן תפילה.

הרב יצחק יוסף⁵⁰ מדקדק מלשון הארחות חיים "שהתפילה מאריך ימיו של אדם" – שזה ענין בתפילה, אך מזה שנכתב בהלכות בית הכנסת, אנו למדים שצריך שני טעמים: א. סכין מקצר ימים. ב. כבוד בית הכנסת. לכן יש להקל מחוץ לבית הכנסת.

וכבר הביא כעין זה בשו"ת יחווה דעת⁵¹ בשם ספר מטה יהודה⁵² להצריך גם טעם של קיצור חיים וגם טעם של כבוד בית הכנסת בשביל לאסור.

משמע מדבריהם כי בבית הכנסת שלא בזמן תפילה יש להקל.

אולם בציץ אליעזר⁵³ נוקט כי יש להחמיר גם בתפילה לחוד וגם בבית הכנסת לחוד, משום דשניהם מאריכים ימים.

להלכה פסקו בתורת המחנה⁵⁴:

"ולמעשה נראה שראוי להיזהר במידת האפשר אף בכך, ועל כן הנאלץ להתפלל בחדרו וכדומה, יצניע תחילה את נשקו".

ד. סברות נוספות להיתר

1. היתר תלמידי חכמים

יש להעיר, כי לגבי חיילים הנכנסים בזמנים פנויים לבית הכנסת ללמוד תורה, יש לצרף את פסק הביאור הלכה⁵⁵ להתיר לתלמידי חכמים המותרים לאכול בבית המדרש כניסה בסכין ארוך: "אבל ת"ח שמותר לאכול ולשתות שם והסכין שנושא שם הוא לצורך תשמישו מסתברא דמותר כמו בכל אכילה שלא הוצרך לכסותו רק בעת שגמר להשתמש בו ומתחיל לברך ברכת המזון".

50 עלון עין יצחק גליון 201 פרשת שופטים תש"פ.

51 חלק ה סימן יח.

52 על או"ח למהר"י עייאש ז"ל.

53 חלק י סימן יח.

54 חלק א סימן יז אות א.

55 שם ד"ה בסכין ארוך.

2. היתר מלאכת שמים:

בשו"ת 'מציון תצא תורה'⁵⁶ שאל את הגר"א נבנצל אם מותר להשחזיז סכין של שחיטה בבית הכנסת והביא תשובתו: "כן". והביא⁵⁷ שכך פסק בשו"ת תורה לשמה⁵⁸ משום שהשחזת סכין היא מלאכת שמים.

בשו"ת חבל נחלתו⁵⁹ מוכיח שבבית המקדש היו שמורים כלי זיין:

א. מהנאמר בספר שמואל א'⁶⁰ תשובת אחימלך הכהן לדוד שברח לנוב וביקש כלי מלחמה מאחימלך: "ויאמר הכהן חרב גלית הפלשתי אשר הכית בעמק האלה הנה היא לוטה בשמלה אחרי האפוד אם אתה תקח לך קח כי אין אחרת זולתה בזה ויאמר דוד אין כמוה תננה לי". ומבואר במפרשים⁶¹ כי החרב נשמרה שם לזכר לנס שדוד ניצח את גלית.

ב. עוד מצאנו בהמלכת יואש⁶²: "ויתן הכהן לשרי המאות את החנית ואת השלטים אשר למלך דוד אשר בבית ה'". ומפרש הרד"ק: "אשר למלך דוד – שהיה לוקח דוד במלחמות, היה מקדיש כמו שלטי הזהב אשר לקח מהדדעזר וזולתו והיו נתונים לאוצרות בית ה'". אך המצודות מפרש: "אשר למלך דוד – אשר עשאם דוד והיו מונחים בבית ד'"⁶³.

ועולה כי היו כלי מלחמה בבית המקדש, ולפי המצודות דוד המלך עשאם לשם הנחתם בבית המקדש.

לכן מייסד כי הכל תלוי במטרת ההכנסה לבית המקדש: "אם הכלים הללו הוכנסו לשם הארכת חיים ולא לשם קיצור חיים אין בהם שום פגם. היינו אם לשמירה ולהגנה על החיים מותר להכניסם ואף מצוה, ורק ליתר הידור עדיף לכסותם, אולם אם הם הוכנסו סתם מפני שאדם נושאם, לשם אחסונם ואינם משמשים לשמירה ולהגנה, אז צריך שלא להכניסם, ואם הכניסם בכ"ז יש להכניסם מכוסים".

ע"פ דבריו יש לומר כי במקום צורך שיהיה נשק בבית הכנסת, אין זה "אונס" – אלא היתר

56 שאלה כט.

57 בהערה כח.

58 אר"ח סימן לו.

59 חלק יא סימן ד.

60 כא, י.

61 ראה רד"ק ורלב"ג.

62 מלכים ב' יא, י.

63 כעין זה בדברי הימים ב' כג, ט בפירוש המצודות.

גמור מטעם שזה לשם הצלת חיים וזה נחשב "מלאכת שמים". מה גם שכיום יש צורך שיהיו בבתי כנסת נשקים – משום פיגועים שהיו בבתי כנסת בעולם וכמבואר להלן.

3. נשק כמלווה

הציץ אליעזר⁶⁴ מביא סברא להקל לגבי חייל ושוטר בקבע שהנשק נחשב כאחד מבגדיהם. ע"פ ערוך השולחן⁶⁵ שכתב סברא זו לגבי הוצאה בשבת. ע"ש.

ה. אם ניתן להקל במקום צורך:

בשו"ת ציץ אליעזר⁶⁶ מאריך ביסוד ההלכתי של הכנסת נשק לבית הכנסת, ומסיק: כי בין לגבי תפילה ובין לגבי בית כנסת, כאשר אין צורך וטורח מיוחד – יש להיכנס לבית הכנסת ללא נשק. אולם אם אין אפשרות – יש להוציא את הכדורים ולכסות את הנשק. אם א"א להוציא את הכדורים – מספיק כיסוי.

בשעת חרום וכוננות – יש להיכנס לבית הכנסת עם הנשק "ורק יש לו להשתדל להסירם מעליו"⁶⁷ ולשימם בסמוך לו ולכסותם, אם אפשר, ולא יפריע לו הדבר בתפלתו, או לכסותם בבגד עליון או בטלית כשהם עליו".

אף שדעת הרב יעקב ישעיה בלוי⁶⁸ להחמיר כאשר אינו יכול להשאיר כלי זיינו בחוץ: "מוטב שיתפלל ביחידות ואל יכניס כלי משחית לבית הכנסת".

מכל מקום לחיילים בצבא שהתפילה במניין ובבית כנסת מהווה צורך הכרחי לשמירת הכושר הרוחני, נראה שיש למעשה להקל בזה. וכבר פסק הרב אלישיב זצ"ל⁶⁹: כי כאשר אי אפשר לשמור את הנשק מחוץ לבית הכנסת, מותר להיכנס עם הנשק לבית הכנסת.

וכן התיר למעשה בשו"ת יחוה דעת⁷⁰, והובא בילקוט יוסף⁷¹: "בסיכום: נכון ורצוי מאוד שהחייל הנכנס לבית הכנסת להתפלל יכסה את נשקו תחת בגדיו, ולא יראה החוצה. ואם אי אפשר לו לכסותו, כגון רובה וכדומה, ויש צורך שישא נשקו עמו בגלל סיבה בטחונית וכיוצא בזה, יש להקל להיכנס עם הנשק לבית הכנסת לתפילה".

למעשה, חשוב בימינו זמינות נשקים להגנה בכל הארץ, וכך שמע אבי מורי לפני הרבה שנים

64 חלק י סימן יח.

65 או"ח שא, נא.

66 שם שם.

67 כמובן בתנאי שמכיר בעצמו שלא ישכח את הנשק.

68 ספר צדקה ומשפט פרק י"ב הערה מ"ב.

69 אשרי האיש פרק כז ס"ק כט.

70 חלק ה סימן יח.

71 אורח חיים סימן רנא סעיף כד.

מהרב ישראל זאב גוסטמן זצ"ל, כי במצב הבטחוני שלנו, המתוח עם הערבים שסביבנו, יש ללכת כמה שיותר עם נשקים, גם בשבת וגם בבתי הכנסת.

עיקרון זה מבואר גם בדברי הרב דב ליאור שליט"א בשו"ת דבר חרוץ²²: "בעקבות המצב הביטחוני שאנו נמצאים בו נכון להיום, לדעתי יש ענין שכל מי שרק יכול שילך חמוש בכל חלקי ארצנו, בתנאי שהוא מסתובב בתוך העירוב".

ולפיכך, חשוב להיכנס עם נשקים לבתי הכנסת, אך יש להשתדל לכסותם. אף שכיסוי הנשק באופן מלא בדרך כלל לא רלוונטי, מכל מקום מצאנו בדברי הרב נבנצאל שליט"א כי מספיק לכסות את פי הנשק. ודבר זה ניתן בכל טישו מצוי. [אולם בשו"ת ציץ אליעזר הנ"ל, מדקדק מהיעב"ץ במור וקציעה, כי כיסוי מועיל "רק בגוונא דכשהוא מכוסה אינו בולט ונראה כלל"].

אף שלכתחילה ראוי לפרוק הכדורים ולכסות את הנשק, מכל מקום אם כיסוי הנשק או פריקתו מכדורים, יפגעו בזמינות הנשק, יש להתיר להיכנס ללא כיסוי ו/או פירוקו.

1. סיכום

לכתחילה וודאי אין להכניס כלב לבית הכנסת.

רבים מהאחרונים מחמירים ואוסרים להיכנס עם כלב לבית הכנסת אפילו במקום צורך. אולם במקום צורך, כאשר יש לכלב זמם והוא רגוע, קיים היתרו של האגרות משה.

אמנם נראה כי בבית כנסת רגיל מחוץ ליחידת עוקץ שאין המתפללים רגילים לכלבים – ראוי להחמיר ולקשור את הכלב בחוץ [באופן המותר ע"פ הנהלים] או להתפלל מחוץ לבית הכנסת.

אין מניעה הלכתית להתפלל מחוץ לבית הכנסת בסמוך לכלב, ובתנאי שלא יסיח את דעתו. ולבני אשכנז יש להקפיד שלא יעמוד הכלב לפני המתפלל.

מעיקר הדין היה נכון להימנע להיכנס לבית הכנסת עם נשק. אולם בימינו שיש צורך בטחוני בריבוי נוכחות נשקים אף בבתי הכנסת, דעת הרבה פוסקים כי נכון להיכנס עם נשק לבית הכנסת. אולם, לכתחילה יש לכסות את הנשק [לפחות את ראש הנשק] ואף פירוקו. כמובן, אם יש צורך בכוננות גבוהה, יש להקל בכל עניין.